

УДК 330.15

С. В. Забуранний,
здобувач, ННЦ "Інститут аграрної економіки"**ОСОБЛИВОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ АР КРИМ**S. Zaburanniy,
graduate student, NSC "Institute of Agricultural Economics"**FEATURES OF TOURISM IN RURAL AREAS AR KRYM**

У статті досліджено сучасні процеси регулювання туристичної діяльності в сільській місцевості АР Крим, представлено характеристику туристичних ресурсів півострова, яка засвідчила, що АР Крим володіє значним потенціалом багатофункціонального розвитку сільських територій і сільського туризму та при застосуванні ефективних методів і механізмів стимулювання їхнього розвитку зможе суттєво поліпшити свій соціально-економічний стан. Визначено особливості розвитку суб'єктів підприємництва у сфері сільського туризму АР Крим, туристичні продукти у різних рекреаційних районах півострова, а також досліджено проблеми розвитку даного виду туризму, що викликані недостатньо ефективним використанням ресурсної бази регіону, недосконалістю податкового законодавства, кадрової політики й рекламної стратегії, відсутністю єдиної державної політики в області туризму.

The article deals with the contemporary processes of regulation of tourism in rural areas Crimea, presented characteristics of tourism resources of the peninsula, which showed that Crimea has significant potential multifunctional rural development and rural tourism and the application of effective methods and mechanisms to encourage their development can significantly improve your socio-economic status. The features of entities in the field of rural tourism Crimea, tourism products in various recreational areas of the peninsula, and researched the problem of this type of tourism caused by insufficient effective use of the resource base of the region, imperfect tax legislation, personnel and advertising strategies lack of a unified state policy in the field of tourism.

Ключові слова: сільський туризм, туристична діяльність в сільській місцевості, туристичні ресурси, садиби сільського туризму, туристичний продукт.

Key words: rural tourism, tourist activity in rural areas, tourism resources, farms of rural tourism, the tourism product.

**ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ
У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ**

Крим та туризм — це нерозривно пов'язані впродовж багатьох десятиліть поняття. М'який клімат, тепле море, унікальне природне розмаїття, велика кількість пам'яток історії та культури залучає на півострів щорічно тисячі туристів. Протягом багатьох років Крим мав статус "Всесоюзної оздоровниці". Тут знаходилися сотні оздоровчих установ — санаторії, пансіонати, Будинки відпочинку, піонерські табори. Така ситуація сприяла розвитку традиційних видів туризму, які контролювалися і підтримувалися державою. Сьогодні ситуація в туристичному секторі змінилася докорінно, оскільки змінилася форма власності і власне підхід до визначення "туристичного продукту". Все це сприяло появі нових напрямків у туризмі, одним з яких є сільський туризм. У внутрішніх регіонах Криму сільський туризм є одним з найперспективніших видів відпочинку, оскільки республіка володіє унікальними природно-рекреаційними ресурсами, а значний відсоток населення проживає на сільській території.

**АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ
І ПУБЛІКАЦІЙ**

Вітчизняні та зарубіжні вчені багато уваги приділяють вивченню туристичної галузі та обґрунтуванню впровадженню сільського зеленого туризму. Серед дослідників, які зробили суттєвий вклад в дослідження даного виду туризму можна виділити: В. Васильєва, Н. Гордецьку, А. Забуранну, Ю. Зінька, В. Липчука, Н. Липчук, М. Рутинського, Б. Фіногеева. Окремі аспекти сільського зеленого туризму висвітлені у працях відомих учених в галузях права, історії, туристичної діяльності, соціології, економіки й географії, зокрема: Ю. Алексеєва, В. Євдокименко, А. Король, М. Лендела, В. Мілководи, Т. Лужанської та інших дослідників. Однак, у більшості наукових праць мало уваги приділено особливостям розвитку туристичної діяльності в сільській місцевості АР Крим.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою цієї статті є науково-теоретичне обґрунтування необхідності розвитку туристичної діяльності в сільській місцевості та визначення характерних особливостей цієї діяльності саме в АР Крим.

**ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ
ДОСЛІДЖЕННЯ**

Питаннями розвитку сільського зеленого туризму в сільській місцевості з позиції самозайнятості сільського населення в АР Крим присвячені праці Фіногєєва Б. А. і Гордецької Н.Н. У роботі "Сільський туризм, ремесла й художні промисли — домінанта зайнятості й розвитку Криму" уважають, що розвиток й удосконалювання послуг гостинності в сільській місцевості (сільського зеленого туризму) одночасно сприяє розвитку сервісу готельного характеру на приватній основі, створенню сувенірно-подарункової продукції, ремісничого й художньо-промислового виробництва, раціональному використанню місцевих природних, сировинних і природних матеріалів, вирішуючи одну з основних проблем у селах — підвищення рівня зайнятості сільського населення на основі саме зайнятості індивідуальної праці [10, с. 14]. М.Й. Рутинський й Ю.В. Зінько у своїй роботі "Сільський туризм" розглядають організацію сільського зеленого туризму як виду діяльності сільських жителів у курортно-рекреаційних районах держави [8, с. 42].

З 2006 р. діє Кримська асоціація сільського зеленого туризму. Перша республіканська (державна) Програма розвитку і підтримки зеленого туризму в Криму була прийнята в 2007 р. згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.07.2006 "Про затвердження плану заходів з державної підтримки розвитку сільського туризму на 2006—2010 роки". Згідно з цією Програмою на фінансування заходів із розвитку зеленого туризму в Криму з республіканського бюджету АР Крим передбачалось виділити 1,28 млн грн. [7]. За чотири роки планувалось на 250 одиниць збільшити кількість зареєстрованих сільських садиб, у яких буде організований прийом туристів, і на 150 чоловік збільшити число сільських господарів, зареєстрованих підприємцями, що створили міні-готелі.

У межах загальнокримської Програми в декількох районах АР Крим були підготовлені свої програми розвитку сільського туризму. На жаль, з різних причин виконані були далеко не всі передбачені Програмою заходи, а більшість із проведених — украй низько (з точки зору ефективності) оцінені власниками сільських садиб. Але сам факт появи такого типу документа, як Програма підтримки, засвідчує про зацікавленість держави в розвитку сільського туризму в Криму.

Сільський туризм в АР Крим крім економічних і соціальних проблем вирішує і соціокультурні завдання. Серед них: пропаганда культу-

ри й національної самобутності народів Криму. Сільський туризм дає можливість безпосередньо донести інформацію про історію Криму, культуру його народів, їх традиції, образ життя, погляди й цінності, економічний і духовний потенціал, допомагає розвитку зв'язків, формуванню позитивного сприймання Криму й України в європейському співтоваристві.

Фундаментом успішного процесу розвитку сільського туризму в Криму є туристичні ресурси півострова. Всі туристичні ресурси Криму можна розділити на чотири складові: природні, історичні, етнографічні та соціально-економічні ресурси:

1. Природні туристичні ресурси. Одним з найважливіших складових успішного розвитку сільського туризму є наявність і доступність привабливих, з точки зору потенційного туриста, природних ресурсів. Кримський півострів в усі часи представляв великий інтерес для туристів завдяки своїм багатим природно-кліматичних умов. Різноманіття природних ландшафтів, гармонійне поєднання гір і степів, цілющі джерела, різновид флора і фауна, високий рівень агрокультури і його екологічно чиста продукція в поєднанні з гостинним населенням роблять Крим бажаним для відпочинку і подорожей.

2. Історичні туристичні ресурси. Кримський півострів завжди знаходився на перетині багатьох цивілізацій, торгових шляхів, великих і малих міграційних хвиль та протягом тисячоліть формував свою унікальну і неповторну культуру. Ця скарбниця тривалий час не досліджувалася і не використовувалася на належному рівні через об'єктивні, а часто суб'єктивні причини. Сьогодні вона становить великий інтерес як для науки, так і для широкого кола любителів старожитностей і туристів. Відвідування туристами пам'ятних та історичних місць, місць великих битв, старовинних освітніх комплексів, що діють духовно — релігійних закладів, монастирів, мечетей, кенасів і синагог залишає у них незабутнє враження. Кримський півострів залишається місцем зосередження величезної історичної спадщини багатьох народів і по праву вважається музеєм під відкритим небом. При використанні історичного потенціалу необхідно враховувати географію розташування пам'яток, їх значимість і привабливість як екскурсійних об'єктів. У кожному районі кримського півострова є свої "лідери", найбільш значущі об'єкти і безліч інших менш відомих об'єктів. Частина з них ще не внесена в туристичні маршрути. Деякі об'єкти в сільській місцевості — історичні садиби знаходяться в аварійному стані. Деякі з них використовують-

Таблиця 1. Динаміка кількості садиб сільського туризму в АР Крим по рекреаційних районах, од.

Рік	Кількість сільських садиб, що надають послуги у сфері сільського туризму, од.				
	Північний	Центральний	Південний	Східний	Західний
2000	4	6	3	14	11
2007	25	32	13	63	54
2008	36	53	19	75	67
2009	53	64	43	97	78
2010	62	78	48	127	100
2011	73	96	58	156	125
2012	87	114	66	190	150
2013	92	121	73	256	170
до 2000, разів	23	20,2	24,3	18,3	15,5

Розраховано на основі даних досліджень автора.

ся різними організаціями, у зв'язку з чим доступ на їх території обмежений.

3. Етнографічні туристичні ресурси. Кримський півострів унікальний тим, що він має великий нереалізований потенціал етнокультурний накопичений різними етносами, що живуть на цій землі. Сьогодні цей багатющий ресурс можна успішно використовувати для розвитку сільського туризму в Криму. Передана з покоління в покоління традиційна культура є найдорожчим капіталом для сучасного Криму. У Криму функціонують в даний час більше 30 національно-культурних об'єднань етнічних спільнот і ще більше громадських організацій. Національно-культурні об'єднання та громадські організації спрямовують свою діяльність на збереження рідної мови, культури, народних традицій, відродження традиційних ремесел, активно пропагують етнічну культуру на різних фестивалях, оглядах-конкурсах, національних святах, які систематично проводяться у всіх районах півострова і вносять неповторний колорит в кримську культурне життя [10].

4. Соціально-економічні — це структура економіки, інфраструктура, мережа населених пунктів, садиби сільського туризму.

Внутрішня неоднорідність регіонального ринку, нерівномірний розподіл рекреаційних ресурсів на території Кримського півострова дають підстави для виділення рекреаційних районів у межах Кримського ринку рекреаційних послуг. Враховуючи роботи географів та економістів за даною проблематикою, у межах Криму виділяються п'ять рекреаційних районів [1]:

1) Південний рекреаційний район, що включає Ялтинську, Севастопольську і Алуштинську міськради;

2) Північний рекреаційний район, що включає Джанкойський, Роздольненський, Нижньогірський, Красноперекопський та Первомайський райони, Армянську, Джанкойську та Красноперекопську міськради;

3) Центральний рекреаційний район, що включає Сімферопольську міськраду, Красногвардійський, Білогірський та Сімферопольський райони;

4) Східний рекреаційний район, що включає Ленінський, Советський та Кіровський райони, Судацьку, Керченську та Феодосійську міськради;

5) Західний рекреаційний район, що включає Бахчисарайський, Чорноморський та Сакські райони, Євпаторійську та Сакську міськради.

Незважаючи на прийняті програми та схвалені концепції розвитку сільських територій, соціально-демографічна ситуація в сільських поселеннях Автономної республіки Крим не лише не покращилася, але й суттєво погіршилася в усіх без винятку сферах. Сільський туризм і курортно-рекреаційна діяльність є одним із найефективніших засобів нівелювання економічних труднощів сільських мешканців Автономної Республіки Крим, але вони також вимагають достатньо розвиненої інфраструктури та належного рівня освітньої підготовки власників садиб. Ці питання мають бути комплексно вирішені підприємцями та громадськими організаціями за державної підтримки.

Визначення фактичної кількості садиб сільського туризму в даному регіоні відбувалося із використанням таких джерел інформації: фондові матеріали Міністерство курортів і туризму АР Крим та обласних відділень Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму; інформаційно-рекламні джерела (каталоги, інформаційні листи); дані Чорноморського товариства сільського зеленого туризму, Кримської асоціації сільського зеленого туризму, ГО "Слоу Фуд Крим" та ГО "Новий берег"; дані Головного управління статистики в Автономній Республіці Крим (табл. 1).

Як свідчать результати досліджень (див. табл. 1), динаміка розвитку садиб сільського туризму в досліджуваному регіоні є дуже позитивною (в середньому кількість садиб сільського туризму зросла майже в 20 разів у 2013 році в порівнянні з 2000 роком), передусім у Північному, Центральному та Підведеному рекреаційних районах. Однак, незважаючи на таку позитивну динаміку, якщо порівнювати кількість садиб сільського туризму із загаль-

ною кількістю сільських домогосподарств, то вона є все ще досить низькою.

Спостерігаються і позитивні зрушення у розмірах садиб сільського туризму АР Крим, їх динаміка є майже такою ж стрімкою, як збільшення їх кількості (табл. 2). Як показник розмірів садиб сільського туризму нами використано кількість кімнат, які надаються туристам і, відповідно, кількість ліжко-місць у них.

Із даних таблиці 2 також видно, що в АР Крим станом на 2013 рік переважають садиби сільського туризму, в яких кількість кімнат для гостей не є великою — від 4 до 5 у середньому, в яких водночас можна розмістити 10 — 14 туристів. Співвідношення між кількістю ліжко-місць і кількістю гостьових кімнат із розрахунку на одну садибу дає підстави для висновку про те, що основним типом кімнат, призначених для використання туристами підприємств сільського туризму під час відпочинку, є дво-місні з можливістю додаткового розміщення. Також можна спостерігати прогрес у розвитку садиб сільського туризму у порівнянні з 2007 роком: відбулось суттєве збільшення як розмірів садиб, так і кількості ліжко-місць в них, що свідчить про гарні перспективи туристичної діяльності в сільській місцевості.

Деякі садиби пропонують відпочинок для більшої кількості туристів. Наприклад, в Бахчисарйському районі є господарі, які можуть прийняти водночас 18 осіб (Приватна садиба "Сільське подвір'я" в селі Соколине. Велика зелена територія, найчистіше гірське повітря, обладнана зона відпочинку (столи, ослони), паркування, гостьовий будинок на 16—18 осіб). На кордоні Великої Алушти й Великої Ялти розташована садиба сільського туризму "Морський сокіл", пропонує 5 номерів — 4 однокімнатних і 1 двокімнатний (всього на 16 осіб), з вікон будинку відкривається чудесна панорама моря й гора Аю-Даг. На затишній прибудинковій території дбайливо виконаний ландшафтний дизайн і гармонійно розмістилися альтанка, барбекю, дитячий майданчик, паркування. Зелена садиба "Біля моря" розташована на морському узбережжі міста Севастополя, у районі Гергієвського монастиря, на мисі

Таблиця 2. Динаміка розмірів садиб сільського туризму в АР Крим по досліджуваних рекреаційних районах*

Показники	Північний		Центральний		Південний		Східний		Західний	
	Рік									
	2007	2013	2007	2013	2007	2013	2007	2013	2007	2013
Кількість садиб сільського туризму, од.	25	92	32	121	13	73	63	256	54	170
Кількість кімнат для туристів – всього, од.	88	377	99	545	43	314	202	1 306	167	816
на 1 господарство, од.	3,5	4,1	3,1	4,5	3,3	4,3	3,2	5,1	3,1	4,8
Кількість ліжко-місць для туристів, шт.	219	1000	268	1334	114	848	563	3786	419	2163
на 1 господарство, шт.	8,8	10,9	8,4	11,0	8,8	11,6	8,9	14,8	7,8	12,7

Розраховано на основі даних досліджень автора.

Фіолент, одночасно може розмістити 20 туристів. Зелена садиба "Біля моря" побудована в 2009 році, але вже має достатню кількість постійних відвідувачів. У садибі є затишний двір із клумбами й ліхтариками, гостьові однокімнатні номери виконані в різному стилі (з усіма зручностями). Садиба "Байдари" є визнаним лідером у Байдарській долині розрахована на 40 місць для туристів, "Байдари" — тихе, затишне містечко для відпочинку. Територія "Байдар" становить більш 3-х гектарів, на яких розбитий гарний парк із затишними альтанками, фонтанами й декоративними озерцями, повними живий риби. Садиба "Біюк-Янкой" розташована в гірському Криму у північного підніжжя масиву Чатир-Даг в селі Мармурове. Гості садиби розміщуються в одноповерховому кам'яному корпусі, що одночасно може прийняти 32 туристи. Садиба розміщується на 20 сотках землі, озеленена, багато дерев. Є мангал, місце для готування плову й шурпи, альтанка на 10—15 людей. Поруч знаходиться "Парк птахів" і є можливість здійснювати кінні прогулянки.

Спільними рисами сільського туризму всіх сільських районів АР Крим є можливість поєднувати (комбінувати) відпочинок у сільській оселі з цілою низкою занять спортивним та екологічним туризмом. Туристичні можливості сіл АР Крим в посезонному розрізі відображають дані таблиці 3.

Якщо розглянути інтенсивність і сезонний характер туристичного руху в регіоні, то за цим критерієм також можна чітко виділити кілька характерних субширотно-орографічних зон. Зокрема найбільші відмінності у приморських, з іншого — гірських районах.

Туристична активність у Криму відрізняється різкою тимчасовою нерівномірністю, викли-

Таблиця 3. Види активного дозвілля в рамках сільського туризму в АР Крим*

№ з/п	Види активного дозвілля	Місяці року											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Скелелазіння	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2	Велотуристичні подорожі	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-
3	Гірський велосипед	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-
4	Лижні походи	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
5	Гірські лижі, сноуборд	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
6	Піший туризм	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-
7	Екскурсійні тури	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
8	Кемпінг	-	-	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-
9	Пікніки	-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-
10	Спортивне орієнтування	-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-
11	Зимове орієнтування (на лижах)	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
12	Дайвінг	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-
13	Парапланеризм	-	-	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-
14	Віндсерфінг	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-
15	Спостереження за птахами	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-
16	Спостереження за тваринами	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
17	Дельтапланеризм	-	-	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-
18	Збір грибів	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-
19	Плавання і купання	-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-
20	Ліцензійне полювання	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+
21	Рибалка	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
22	Фотополювання	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+

* Сформовано із використанням [8].

каною, насамперед, природними умовами регіону, а також діючою системою відпусток, стереотипів рекреаційної поведінки населення. Наслідки сезонності туризму найбільшою мірою відчуває приморська рекреаційна зона. Сезон найбільшої туристичної активності Криму спостерігається приблизно протягом чотирьох місяців — із червня по вересень, максимальним є навантаження у липні й серпні. У Криму існує також період майже повної відсутності туристів (листопад, лютий-березень), який називають "мертвим" сезоном. Розвиток туристичної діяльності в сільській місцевості може позитивно вплинути на нівелювання сезонних коливань туристичної активності, а відповідно і на соціально-економічний розвиток регіону в цілому. Наявність туристичних ресурсів, особливості вже наявної інфраструктури дають можливість розробляти в Криму нетрадиційні туристичні послуги: спелеологічні тури, скелелазіння, велосипедні тури, дельтапланеризм, гірничо-пішохідні тури, винні й мисливські тури, вертолітні екскурсії, прогулянки на яхтах, підводні занурення з аквалангом і т. ін. Усі ці туристичні послуги можуть бути комбінованими, розрахованими як на групи туристів, так і на індивідуальне обслуговування, сполучатися із широким спектром додаткових послуг, різним рівнем розміщення, пересування й обслуговування. АР Крим має великий потенціал для розвитку зимових видів спорту. У цей час існує 13 трас для катання на сноубор-

дах та гірських лижах на Ангартському перевалі й на горі Ай-Петрі, об'єкти гірськолижної рекреації є доступними (існують тролейбусні й автомобільні сполучення), вартість використання підйомника в зимовий період 2011—2012 рр. склала 60—70 грн. у день [3].

Кожен з рекреаційних районів АР Крим має свою спеціалізацію в туристичних послугах сільського туризму. Проаналізовані каталоги агротуристичних послуг АР Крим дали можливість виявити найбільш поширені туристичні послуги для кожного з рекреаційних районів.

У Радянському районі вже сформована невелика туристична індустрія, головним чином пов'язана з полю-

ванням. У той же час, він також є значним місцем проживання для диких видів і розташований в центрі важливих водно — болотних угідь, що може зацікавити туристів, які люблять спостерігати за дикою природою. Крім того, район характеризується багатою етнічною різноманітністю, яка відображається в різноманітних особистих культурних традиціях і традиційних кухнях. Саме ці особливості відкривають можливості для туристичних проєктів у сфері сільського туризму.

У Сімферопольському районі також присутні ряд атракцій у сфері сільського туризму:

— ферма з виробництва овечого сиру. Її виробничі потужності невеликі, і доступ до ферми представляється досить скрутним. Водночас, ферму відвідує багато туристів із сільських садиб для ознайомлення із процесом виробництва сиру, туристи охоче купують сирну продукцію та сувеніри. Також керівництво ферми почало співпрацю з туристичними операторами, які працюють з туристами в Криму (наприклад, організують піші походи або відвідування історичних місць боїв), щоб невеликі групи туристів відвідували їх ферму і спробували сир.

— село Кольчугіно, де місцеві церкви організували консорціум з місцевими підприємцями. Вони пропонують пакет послуг для "паломників" (головним чином з числа німецьких туристів), які відвідують історичні церкви села, а потім можуть спробувати місцеве пиво і страви в пивній. Німецька назва села Кольчугіно — Кроненталь.

Рушійною силою цього розрахованого головним чином на залучення вихідців з цих місць проекту є консорціум, що включає: місцеві церкви, жителів села, місцеву пивну, яку відкрив і утримує місцевий підприємець. Мета проекту полягає в тому, щоб залучити нащадків жителів села (головним чином, німецького про виходи), які були депортовані в 1944 р. Це проект у сфері сільського туризму, який здійснюється практично повністю місцевими підприємцями, православною та німецькою церквами із залученням місцевої громади, що спонукало започаткування та розвиток великої кількості садиб сільського туризму у даній місцевості.

Водночас, розвиток сільського туризму не лише в АР Крим, а й у будь-яких регіонах України, ускладнюється кількома обставинами, головною серед яких недостатній рівень популяризації сільського туризму в Україні як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках. Інформація про існуючі садиби найчастіше не доходить до споживача через нестачу засобів інформації у власників садиб, віддають перевагу рекламі за принципом "з рук у руки", через електронний каталог ССЗТУ, а також через участь у туристичних виставках і етнографічних фестивалях.

Друга проблема — недосконала законодавча база та недостатність методичної, організаційної, інформаційної і матеріальної підтримки суб'єктів підприємництва туристичної галузі з боку держави. Практична реалізація державної політики у сфері підтримки сільського туризму має, як і упродовж багатьох попередніх років, переважно декларативний характер, а державне цільове фінансування розвитку сільського туризму як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні практично відсутнє. У бюджеті України на 2013 р. коштів на розвиток сільського туризму не передбачено.

Розвиток цієї сфери туристичної діяльності в Україні підтримують також спеціальні Європейські програми ТАСІС, Міжнародний фонд "Відродження", Фонд "Євразія", Європейська федерація сільського туризму "EuroGates", ПРИК ПРООН та ін. Проте, відсутність державного фінансування й обмеженість фінансових ресурсів іноземних партнерів значно стримують ефективний розвиток сільського туризму в Україні та соціально-економічне відродження сільських територій за рахунок новітніх напрямів.

Взяти кредит під організацію об'єкта сільського туризму в Україні майже неможливо. До того ж в нашій країні більшість суб'єктів даного виду туристичного бізнесу не є підприємцями, тому можуть кредитуватися тільки як фізичні особи, але в сільській місцевості це не

поширено. Тому більшість власників садиб, крім надання туристичних послуг, займаються й іншими видами бізнесу або ж шукають партнерів у великих містах.

Третьою проблемою є відсутність інноваційних проектів і наукових досліджень з питань розвитку перспективних видів туризму. Становлення й розвиток інноваційної діяльності та наукове забезпечення сільського туризму сприятиме створенню нових оригінальних туристичних продуктів, комплексному використанню і збереженню навколишнього природного середовища та культурної спадщини, патріотичному вихованню, пропаганді здорового способу життя, зміцненню міжнародного авторитету України як туристичної держави.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, можна зробити висновок, що АР Крим володіє значним потенціалом багатофункціонального розвитку сільських територій і сільського туризму та при застосуванні ефективних методів і механізмів стимулювання їхнього розвитку зможе суттєво поліпшити свій соціально-економічний стан. Комплексний розвиток туристичної діяльності в АР Крим повинен стати одним з основних пунктів програми розвитку туристичної галузі півострова. У Криму створено всі умови для успішного розвитку сільського туризму, а саме: комбінація мальовничих гір і великих рівнин, лісів і степів, морів і озер, унікальної флори й фауни. Слід враховувати той факт, що сільський зелений туризм тісно пов'язаний з розвитком не тільки рекреаційної сфери в сільській місцевості, але й зі сферою послуг, іншими галузями — транспортом, зв'язком, торгівлею. Розвиток цього виду туризму приводить до створення внутрішньорегіональних економічних вигід, інтенсифікуючи розвиток ділової активності, утворюючи ефект мультиплікатора. У даній галузі існує ряд серйозних проблем, викликаних недостатньо ефективним використанням ресурсної бази регіону, недосконалістю податкового законодавства, кадрової політики й рекламної стратегії, відсутністю єдиної державної політики в області туризму, що може стати перспективою подальших наукових досліджень у даному напрямі.

Література:

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія. — К.: ВПЦ "Київський університет", 2001. — 395 с.

2. Демографічна ситуація: [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.stat-uz.ua/statinfo/dem/naselennja10.pdf>. Офіційний сайт Головного управління статистики в Автономній Республіці Крим [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.sf.ukrstat.gov.ua> (дата звернення до ресурсу: 18 грудня 2013 року).

3. Купчак П.М. Сільський туризм як один із напрямів розвитку підприємництва на селі / Л.В. Дейнеко, І.О. Іртищева, П.М. Купчак // Актуальні проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку індустрії туризму в Україні та Польщі: матеріали третьої міжнар. наук.-практ. конф., 8—9 жовтня 2009 р., Житомир / за ред. І. В. Саух. — Житомир: Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, 2009. — С. 59—63.

4. Малік М.Й. Сільський аграрний туризм як чинник розвитку сільських територій України / М.Й. Малік, Л.В. Забуранна // Економіка АПК: Міжнар. науково-виробничий журнал, 2012. — № 5. — С. 110—115.

5. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення до ресурсу: 22 грудня 2013 року).

6. Офіційний сайт Головного управління статистики в Автономній Республіці Крим [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.sf.ukrstat.gov.ua> (дата звернення до ресурсу: 22 грудня 2013 року).

7. Постановление Верховной Рады Автономной Республики Крым 19.09.2007, № 572-5/07 "О программе развития сельского и зеленого туризма в Автономной республике Крым на 2007—2010 годы" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: - <http://zakon4.rada.gov.ua/krym/show/rb0572002-07> (дата звернення до ресурсу: 8 жовтня 2013 року).

8. Рутинський М.Й. Сільський туризм: навч. підруч. / М.Й. Рутинський, Ю.В. Зінько. — К.: Знання, 2007. — 271 с.

9. Статистический аспект развития торговой сети и функционирование объектов розничной торговли и ресторанного хозяйства в АР Крым в 2013 году. — Симферополь: ГУ статистики в АР Крым, 2014. — 32 с.

10. Финогеев Б.Л. Сельский туризм, ремесла и художественные промыслы — доминанта занятости и развития Крыма / Б.Л. Финогеев, Н.Н. Гордецкая. — Симферополь: Таврия-Плюс, 2003. — 167 с.

References:

1. Bejdyk, O.O. (2001), *Rekreatsijno-turysts'ki resursy Ukrainy: metodolohiia ta metodyka*

analizu, terminolohiia, rajonuvannia [Recreation and tourism resources of Ukraine: methodology and methods of analysis, terminology, and zoning], VPTs "Kyivs'kyj universytet", Kyiv, Ukraine.

2. The official site of the Central Statistical Office in the Autonomous Republic of Crimea (2014), "Demographics", available at: <http://www.stat.uz.ua/statinfo/dem/naselennja10.pdf> (Accessed 18 December 2013).

3. Dejneko, L.V. Irtysheva, I. O. and Kupchak, P. M. (2009), "Rural tourism as one of the fields for entrepreneurship development in rural areas", *Aktual'ni problemy, suchasnyj stan ta perspektyvy rozvytku industrii turyzmu v Ukraini ta Pol'schi: materialy tret'oi mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Current problems, current state and prospects of development of tourism industry in Ukraine and Poland: Materials of the 3rd scientific and practical conference], Ivan Franko Zhytomyr State Univeristy, Zhytomyr, Ukraine, pp. 59—63.

4. Malik, M.J. and Zaboranna, L.V. (2012), "Rural tourism as a factor of development of Ukrainian rural areas", *Economy of agro-industrial complex*, vol. 5, pp. 110—115.

5. The official web-site of the State Statistics Committee of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>

6. The official web-site of the Department of Statistics in the Autonomous Republic of Crimea, available at: <http://www.sf.ukrstat.gov.ua>

7. The Verkhovna Rada of the Autonomous Republic of Crimea (2007), "On the development of agriculture and rural tourism in the Autonomous Republic of Crimea for 2007—2010", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/krym/show/rb0572002-07> (Accessed 22 December 2013).

8. Rutyns'kyj, M.J. (2007), *Sil's'kyj turyzm* [Rural Tourism], Znannia, Kyiv, Ukraine.

9. The Central Statistics Administration in the Autonomous Republic of Crimea (2014), *Statisticheskij aspekt razvitija torgovoj seti i funkcionirovanie ob#ektov roznichnoj torgovli i restorannogo hozjajstva v AR Krym v 2013 godu* [Statistical aspect of the development and functioning of retail trade and restaurant business in the Crimea in 2013], Central Statistics Administration in the Autonomous Republic of Crimea, Simferopol', Ukraine.

10. Finogeev, B.L. and Gordeckaja, N.N. (2003), *Sel'skij turizm, remesla i hudozhestvennye promysly — dominanta zanjatosti i razvitija Kryma* [Rural tourism, crafts and arts — dominant features of employment and development of the Crimea], Tavrjia-Pljus, Simferopol', Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 29.01.2014 р.